

Δημήτρης Μπελαντής

«Διαπλοκή»: ορισμένες όψεις κρίσης της κυβέρνησης

Η υπόθεση Σάμινα, η Ολυμπιάδα, οι σχέσεις των ομίλων Κόκκαλη και Λαμπράκη με τον κρατικό μηχανισμό μετά την υπόθεση Σαλαλέ και το «ασυμβίβαστο» ιδιοκτησίας ΜΜΕ και προμηθειών ΤΡΑΒΕΛΠΛΑΝ, η συζήτηση για τη διαπλοκή στην Επιτροπή Αναθεώρησης, η έκρηξη των με κρατική βούλα «μονοπωλίων», κατά το φθινόπωρο 2000 δείχνουν όψεις κρίσης νομιμοποίησης του εκσυγχρονιστικού μπλοκ. Ο ιδεολογικός λόγος που συνέιχε τις συμμαχίες αστικής τάξης και ευρύτερων λαϊκών στρωμάτων και υποτελών τάξεων πλήττεται σοβαρά στην αξιολογία του.

Ας θυμηθούμε ότι βασικό επιχείρημα της ομάδας Σημίτη κατά την άνοδό της στην εξουσία (1994-1996), το οποίο και θεμελίωσε τη συστράτευση, πολιτική και κοινωνική, μιας ευρύτερης «εκσυγχρονιστικής» συμμαχίας γύρω από την ΟΝΕ και την καπιταλιστική αναδιάρθρωση, ήταν η καταπολέμηση της «διαφθοράς» και των πελατειακών σχέσεων της περιόδου Παπανδρέου, η επιβολή της «ισονομίας», η διαφάνεια, η σταθεροποίηση και παγίωση κανόνων διεξαγωγής του παιχνιδιού μεταξύ των επιχειρηματιών, του κράτους και των κοινωνικών ομάδων. Οι λαϊκές τάξεις έπρεπε έτσι να αποδεχθούν τις επερχόμενες «αντι-

μεταρρυθμιστικές» πολιτικές και αναδιαρθρώσεις με *αντιστάθμισμα* τόσο το περίφημο «δίχτυ ασφαλείας κατά του αποκλεισμού» όσο και τη διαμόρφωση όρων «νομιμότητας και ισονομίας» απέναντι στον πολίτη αλλά και διαφάνειας στους όρους του κεφαλαιοκρατικού ανταγωνισμού. Με σημαντικό τρόπο: οι «εκσυγχρονιστές» ήταν «αναγκαστικά αντιλαϊκοί» αλλά επανέφεραν τις αρχές της «ουδετερότητας», της «λιτότητας για όλους» και της «διαφάνειας». Τώρα όλα αυτά ανατρέπονται: αποκάλυπτονται πολλαπλοί «Κοσχωτάδες» και μάλιστα με ανθρώπινα θύματα.

Η σημερινή εικόνα που αναδειχεται καθαρά από το διαδοχικό άνοιγμα των «σκανδάλων» με επίκεντρο και αφετηρία την υπόθεση «Σάμινα» είναι η ακόλουθη:

- *Οι σταθεροί κανόνες, νομικοί και πολιτικοί, του ενδοκεφαλαιακού ανταγωνισμού είναι για τα «χαρτιά».* Από πίσω ισχύουν σήμερα περισσότερο από ποτέ μεσολαβήσεις και κρατικές ευνοιοδοτήσεις, συχνά σχεδόν «μαφιόζικου» χαρακτήρα. Η τάση συγκέντρωσης και συγκεντροποίησης του μονοπωλιακού κεφαλαίου, και μάλιστα σε μία φάση άρσης των προστατευτισμών και έντασης του ανταγωνισμού των ενδοευρωπαϊκών κεφαλαίων, επιβάλλει όχι ένα καθεστώς «ισονομίας» και ουδετερότητας αλλά ένα καθεστώς εναγκαλισμού κράτους και κεφαλαιοκρατικών μερίδων στην κούρσα για το μοίρασμα των αγορών και των κερδών. Αυτός ο εναγκαλισμός είναι σαφώς μεροληπτικός. Δε σημαίνει όμως στο διηνεκές την έλλειψη κανόνων. Σημαίνει την έλλειψη σταθερών κανόνων και την πάλη για την επιβολή διαφορετικού τύπου κανόνων που αντιστοιχούν σε διαφορετικές κατηγορίες κεφαλαιοκρατικών συμφερόντων. Το πρόβλημα γίνεται ακόμη εντονότερο εν όψει και της «αναπτυξιακής διανο-

μής» των πόρων του Γ΄ ΚΠΣ και των υπό εξέλιξη μεγάλων έργων.

Η υπόθεση της «Ολυμπιάδας» αναδεικνύει και αυτή σοβαρές συγκρούσεις συμφερόντων και κέντρων εξουσίας, οι οποίες πλήττουν το κύρος της «εποπτεύουσας κυβέρνησης». Η εικόνα της διασπάθισης άπειρων διο. από τους φορείς προώθησης του «2004» αποδυναμώνει την παλαιότερη γενική συναίνεση γύρω από την «αναπτυξιακή χρησιμότητα» και την «ωφελιμότητα» της Ολυμπιάδας.

- Η ανάδειξη της έντασης και των μορφών της «διαπλοκής» διαψεύδει στην πραγματικότητα την άποψη τμήματος της Αριστεράς (ιδίως του Συνασπισμού) ότι η διαδικασία συσχετίσεων του κράτους με τα άμεσα κεφαλαιοκρατικά συμφέροντα σε μία φάση μεταφορντικής επίτασης της συγκέντρωσης και συγκεντροποίησης του μονοπωλιακού κεφαλαίου μπορεί πραγματικά και συστηματικά να ανασχεθεί με νόμους «κατά των τραστών» και επιταγές «θεσμικής διαφάνειας». Η άποψη αυτή όμως μπορεί να αποβεί πολιτικά επικίνδυνη για την Αριστερά συνολικά καθώς μπορεί να γίνει όχημα για την κυβερνητική της ενσωμάτωση σε περίπτωση που η «σκανδαλογία» οδηγήσει σε αναδιατάξεις του πολιτικού σκηνικού κεντροαριστερού χαρακτήρα με την παρέμβαση κάποιων φορέων της «κάθαρσης».

- *Η «ισονομία» και η συμμετοχή όλων των ομάδων στη δημοκρατική διακυβέρνηση αποκάλυπτεται ως μία «απάτη», ενδεδυμένη το ένδυμα της «κοινωνίας των πολιτών» και των «διαβουλενόμενων ομάδων και κινήσεων».* Φαίνεται καθαρά πλέον ότι ο «εκσυγχρονισμός» ως σύστημα «σταθερών θεσμικών διευθετήσεων» αντιστοιχεί αποκλειστικά σε διευθετήσεις αφαίρεσης λαϊκών κατακτήσεων και κοινωνικών δικαιωμάτων και στον πειθαναγκασμό των εργαζομένων να συναινέσουν σε αυτές τις

αφαιρέσεις στο όνομα του «ανταγωνισμού» και της περιφημής «παγκοσμιοποίησης». Αυτό που είναι δεσμευτικό για τις λαϊκές τάξεις (να μην επεμβαίνουν στο πολιτικό παιχνίδι και να μη ζητούν κρατική προστασία και «πρόνοια») είναι απολύτως σύνηθες και κανονικό για τις κεφαλαιοκρατικές μερίδες και τους καπιταλιστές: να επιζητούν ευνοϊκή κρατική διαιτησία για την κατάρτιση των στρατηγικών αλλά και των άμεσων ταξικών συμφερόντων τους. Αυτή η «αποκάλυψη» αφαιρεί το έδαφος από όλες εκείνες τις πολιτικές, περιλαμβανομένου και του ΣΥΝ, που από το 1996 χαιρέτισαν τον «εκσυγχρονισμό» του Σημίτη ως ένα κεφάλαιο δημοκρατικής αναγέννησης στην ιστορία της χώρας.

Δυσκολίες της εξουσίας και κοινωνικοί αγώνες

• Το ξέσπασμα αυτών των αντιφάσεων δεν είναι καθόλου άσχετο από τις δυσκολίες της κυβέρνησης να συγκροτήσει ένα ευρύ και αποτελεσματικό δίκτυο πολιτικών και κοινωνικών συμμαχιών για την προώθηση αυτής της πολιτικής. Ο «δεύτερος γύρος του εκσυγχρονισμού» δεν απειλεί πλέον μόνο το εισόδημα ή ακόμη και την εργασιακή μονιμότητα των εργαζομένων. Αποτελεί μία βαθύτερη αποδιάρθρωση των όρων ύπαρξης και αναπαραγωγής όλων των εργαζομένων και ήδη πλέον και των εργαζομένων του συρρικνούμενου δημόσιου τομέα. Έτσι, η κυβέρνηση και το μπλοκ εξουσίας βρίσκονται μπροστά σε ένα δίλημμα: πρέπει, προκειμένου να ενισχύσουν την κερδοφορία αλλά και την παραγωγικοποίηση του ελληνικού κεφαλαίου, να ωθήσουν στην ολοκλήρωσή της τη διαδικασία καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης. Αυτό όμως σημαίνει τη σύ-

γκρουση με μέρος των κοινωνικών τους στρηγμάτων. Στο βαθμό που η εκλογική νίκη της 9-4-2000 δε δόθηκε μόνο από τα ευνοημένα και αναβαθμισμένα νέα αστικά και μικροαστικά στρώματα αλλά και από τμήματα μισθωτών του δημόσιου τομέα που έλπιζαν είτε στη σταθερότητα της θέσης τους είτε στη μη δραματική επιδείνωσή της, αυτά τα στρώματα, βάση άλλωστε της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας, ενδέχεται να κινητοποιηθούν ή και να μετατοπιστούν πολιτικά ως αποτέλεσμα της «νέας επίθεσης» (ελαστικοποίηση, μη μονιμότητα, μη κοινωνική ασφάλιση, κ.ά.). Οι συγκρούσεις λοιπόν στο αστικό μπλοκ αποτελούν ίσως και έκφραση δυσαρέσκειας και έλλειψης εμπιστοσύνης από κάποιες αστικές μερίδες προς την κυβέρνηση για πρώτη φορά από το 1996 και εξής. Οι τάσεις αυτές κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου ότι, αν δε βρεθεί μία λύση οργάνωσης της κοινωνικής συναίνεσης, θα υπονομευθεί η μέχρι σήμερα αναπτυξιακή και ενταξιακή πορεία της Ελλάδας. Οι ανησυχίες αυτές είναι εντονότερες εν όψει και της οικονομικής δυσχέρειας λόγω πετρελαίου, της κρίσης του ευρώ και της αβεβαιότητας για την πορεία και προοπτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

• Η παραπάνω έλλειψη αξιοπιστίας τάσεων και ρευμάτων του κεφαλαίου προς τη διαχείριση Σημίτη θα μπορούσε, αν εξελιχθεί, να οδηγήσει σε μία αποδυνάμωση των σχέσεων πολιτικής αντιπροσώπευσης των «πάνω» με το υπάρχον κυβερνητικό κέντρο εξουσίας, συνθήκη εξαιρετικά ενδιαφέρουσα αν τυχόν συνδυαστεί και με την αποδυνάμωση των σχέσεων πολιτικής εκπροσώπησης των εργαζομένων με αυτό. Η επιτιμωτική απεργία της ΓΣΕΕ και η σοβαρή κοινωνική δυσαρέσκεια που ανέδειξε αλλά και η αποστασιοποίηση παλαιών παραγόντων του ρεύματος Σημίτη από την κυβέρνηση

(Μαλέσιος, Τζουμάκας, συζήτηση γύρω από τον Τσουνάτο, περιθωριοποίηση Σουμάκη, αποπομπή Ροκόφυλλου) είναι ίσως προεικασμάτα μιας τέτοιας ενδεχόμενης τροπής.

• *Η έλλειψη συναίνεσης των βασικών κεφαλαιακών ομίλων του ελληνικού αστισμού γύρω από τη στήριξη της κυβέρνησης Σημίτη*, παρά το ότι ακόμη δεν έχει παγιωθεί, είναι ένα νέο ποιοτικό στοιχείο της πολιτικής συγκυρίας, που υπό την επίκληση «μεγάλων σκανδάλων» παραπέμπει, θολά ακόμη, στο κλίμα της εποχής του 1988.

Η σύγκρουση λ.χ. του ομίλου Κόκκαλη με άλλους ομίλους στο χώρο των ΜΜΕ ή των τηλεπικοινωνιών, οι συγκρούσεις στο πεδίο απελευθέρωσης των κρατικών μονοπωλίων στην ενέργεια και των ιδιωτικοποιήσεων, η σύγκρουση της ΜΦΔ με τους ως χθες «αποκλεισθέντες» εφοπλιστικούς ομίλους στις ακτοπλοϊκές γραμμές δείχνουν ένα τοπίο όπου δεν ανανωρίζονται όλοι οι όμιλοι στους πρακτικά επιβλημένους από την κυβέρνηση κανόνες του παιχνιδιού. Οι «αποκλεισμένοι» θέτουν σαφώς το αίτημα να υπάξουν «ανοιχτότεροι κανόνες» και να σπάσουν οι όψεις «μονοπωλιακής εינוοδότσης». Η σύγκρουση αυτή με την κυβέρνηση σαφώς διαπλέκεται και με την αμφισβήτηση

αν μπορεί αυτή η κυβέρνηση να χειριστεί σε βάθος την αναδιαρθρωτική στρατηγική, σε επίπεδα όμως σχετικά αυτοτελή.

Τα παραπάνω ανοίγουν ένα πεδίο εξαιρετικά ενδιαφέρον για την παρέμβαση της Αριστεράς και ιδίως της ριζοσπαστικής Αριστεράς. *Η ανάδειξη βασικών αντιλαϊκών και αντιδημοκρατικών χαρακτηριστικών της αστικής κυριαρχίας στη σύγχρονη φάση της (κλειστή άσκηση εξουσίας, δομική διαφθορά, ανέλεγκτη μονοπωλιακή συγκέντρωση, αντιδημοκρατικό μονοπώλιο πληροφόρησης κ.ά.) ευνοεί την ανάπτυξη κοινωνικών αντιστάσεων και τη δημιουργία ευρύτερων ενοτήτων για την απόκρουση της αστικής στρατηγικής.* Ορισμένα όμως μονιμότερα στοιχεία στρατηγικής της ανεπάρκειας (με κύριους πόλους το διαχειριστικό κυβερνητισμό του ΣΥΝ και τον ανεπαρκή απέναντι σε μία σύνθετη πραγματικότητα και συχνά σχεταριστικό προς τη ριζοσπαστική Αριστερά «εθνοκεντρικό» αγωνιστικό ρεφορμισμό του ΚΚΕ) δεν επιτρέπουν μεγάλη αισιοδοξία και δείχνουν τους κινδύνους είτε της ανάκαμψης της κυβέρνησης από τις σοβαρές δυσκολίες της είτε της εκτροπής της διαχειριστικής Αριστεράς στο «ναυαγιστήριο» ενός νέου 1989.